

17. mai 2022

Lahendid 71367/12 ja 72961/12- efektiivne uurimine, positiivsed kohustused ja diskrimineerimise keelamine

Oganezova vs. Armeenia

Artiklid 3 ja 14

Asjaolud

Kaebaja on Armeenia lesbide, geide, biseksuaalide ja transseksuaalide (LGBT) kogukonna tuntud liige ning on olnud seotud LGBT-inimeste õiguste edendamise ja Armeenias kui ka rahvusvaheliselt. Kaebaja kaasomas ja juhtis baari Jerevani kesklinnas, kus LGBT kogukonna liikmed kohtusid, et suhelda. Pärast tema intervjuu edastust, milles ta mainis oma osalemist geide marsil, hakkas ta saama seoses oma seksuaalse orientatsiooniga ähvardusi ja tema suhtes algatati veebis vihakampaania. See kulmineerus 2012. aasta mais nimetatud baari süütamisega, mis põhjustas märkimisväärset kahju. Peale süütamist, mille juhtivad poliitilised tegelased avalikult heaks kiitsid, kogunesid inimrühmad baari ette, et kaebajat hirmutada ja ahistada ning vandaalitsesid selle varaga, mis baari sisse jäi. Kaebajat ahistati pidevalt ja ta sai tapmisähvardusi kaks nädalat peale süütamist ning tema suunas tehti vihakõnesid. 2012. aasta juunis lahkus ta Armeeniasse Rootsi, kus taotles varjupaika seoses sellega, et teada kiusati seoses tema seksuaalse orientatsiooniga. Kaks süütamise toimepanijat mõisteti süüdi tahtlikus varakahju tekitamises ja nad said tingimisi vanglakaristuse, mille kaebaja edutult edasi kaebas. Hiljem anti nendele kahele isikule amnestia.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklitele 3, 8 ja 14 ja leiab, et Armeenia ametivõimud ei suutnud teda ahistamise eest kaitsta seoses tema seksuaalse orientatsiooniga ning tema kaebusi tõhusalt uurida. Ta kaebab samade sätete alusel ka piisava õigusliku raamistiku puudumise üle võidelda vihakuritegude vastu, mis on suunatud LGBT-vähemuse vastu Armeenias.

EIK seisukohad

Raskuslavi - asjaolu, et kaebaja ei saanud tegelikke kehavigastusi süütamise käigus või mõne muu hilisemas sündmuses osalenud isiku käest, ei olnud määrav. Temast oli saanud kestva ja agressiivse homofoobse kampaania sihtmärk, mis oli lõpuks viinud selleni, et ta lahkus jäädavalt riigist, kus ta oli kogu oma elu elanud ning omanud perekondlikke ja sotsiaalseid sidemeid. Kõnealuste juhtumite hindamisel pidas kohus silmas LGBT kogukonna ebakindlat olukorda Armeenias, mis ilmnis erinevatest aruannetest selle kogukonna suhtes valitseva üldise suhtumise kohta. Selle taustal paistis eriti selgelt esile sündmuste diskrimineeriv iseloom ja kaebaja haavatavuse tase. Rünakute eesmärk oli ilmselt kaebaja hirmutamine, et ta loobuks avalikust toetuse väljendamisest LGBT kogukonnale ja juhtimast baari ühiskondliku projektina. Rünakute tulemuseks oli ka see, et kaebaja jäi ilma oma elatisest, kuna ta kaotas sissetulekuallika hävitatud ettevõtte tõttu. Oli selge, et süütamise toimepanijate ja kaebaja hilisemas ahistamises osalenud isikute käitumine oli ettekatsetatud, ajendatud homofoobsest eelarvamusest ja eesmärgiga heidutada kaebajat baari uuesti avamast. Lisaks pidi kaebaja ühel hetkel füüsiliselt vastanduma tundmatute meestega, kes olid teda otseselt ähvardanud ja tõsiselt alandanud.

Kaebaja emotsionaalset stressi võis veelgi süvendada asjaolu, et politsei ei reageerinud nõuetekohaselt ja õigeaegselt. Politsei olid kehtestanud kaitsemeetmed kaebaja ja tema lähemate sugulaste osas alles rohkem kui nädal pärast seda, kui kaebaja oli esimest korda kaitset taotlenud. Olukord, millesse

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

kaebaja oli sattunud kõigi tema isiku vastu suunatud homfoobsest vihkamisest ajendatud rünnakute tagajärjel, pidi tingimata äratama temas hirmu, ahastuse ja ebakindluse tunde, mis ei olnud kooskõlas tema inimväärikuse austamisega ja seetõttu ületas artikli 3 (koos artikli 14 tähendusega) läve.

Süütamise väidetav ebatõhus uurimine – ehkki süütamise osas viidi läbi kiire ja mõistlikult operatiivne juurdlus, ei olnud politsei sündmuskohal uurimistoiminguid rakendanud. Just lähedal asuva ettevõtte töötajate ning kaebaja ja tema kaastöötajate jõupingutused viisid selleni, et kaks kurjategijat tuvastati ja hiljem tabati, mille tulemusena ei tekkinud ametivõimudel juhtumi lahendamisel raskusi. Kuigi vihkamise motiiv oli algusest peale ilmselge ja vaatamata ühemõtteliste ja otsestele tõenditele, et süütamine oli ajendatud kaebaja seksuaalsest orientatsioonist ja LGBT kogukonna suhtest, olid ametivõimud käsitlenud käesolevat süütamist tavalise süütamisena, jättes õiguslike tagajärgede seisukohast sisuliselt tähelepanuta vihkamise motiivi. See kuriteo põhiaspekt oli tegelikult muudetud nähtamatuks.

EIK leidis, et tõendite olemasolu antud juhul kohustas tõhusalt kohaldama siseriiklikke kriminaalõiguslikke mehhanisme, mis suutnuks selgitada vägivallantsidendi taga oleva homfoobse varjundiga vihkamismotiivi ning tuvastada ja vajaduse korral ka adekvaatselt karistada vastutavaid isikuid. Siseriiklikus kriminaalõiguses, aga selliseid mehhanisme, mis ei näinud ette, et seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteedi alusel diskrimineerimist käsitletak eelarvamusliku motiivina ja süüteo toimepanemisel raskendava asjaoluna, ei eksisteerinud. Pealegi ei viidanud Armeenia kriminaalkodeksi artikkel 226, mis kriminaliseeris vaenu õhutamist, seksuaalsele orientatsioonile ja sooidentiteetile. EIK leidis, et Euroopa Komisjoni asjakohast soovitus rassisti ja sallimatuse vastu selles osas ei järgitud.

EIK leidis, et ametivõimud ei olnud seega täitnud oma positiivset kohustust tõhusalt uurida, kas kaebaja seksuaalsest orientatsioonist ajendatud süütamisrünnak kujutas endast homfoobsetel motiividel toime pandud kuritegu. Sellest hoolimata ei olnud alust leida, et selle ebaõnnestumise aluseks oli olnud diskrimineeriv meeleseisund.

Mis puudutab ametivõimude reaktsiooni ja järelmeetmeid kaebaja kaebustele seoses süütamisjärgsete rünnakute ja vihakõnega:

- EIK leidis, et ametivõimud ei suutnud tagada kaebajale piisavat kaitset rünnakute eest pärast süütamist ega viinud läbi nõuetekohast uurimist kaebaja väidete kohta homfoobiast ajendatud kuritarvitamise kohta.
- seoses vihakõnega leidis EIK, et miski ei viidanud sellele, et kaebaja kaebustele oleks võetud sisulisi järelmeetmeid, hoolimata tõenditest, mille ta oli politseile esitanud. Nagu kohtuasjas [Beizaras ja Levickas vs. Leedu](#), sisaldasid vaenu õhutavad kommentaarid ka käesoleva juhtumi puhul varjamatuid üleskutseid kaebaja vastu suunatud vägivallale, mis nõudis kriminaalõiguslikku kaitset. Siseriiklikus kriminaalõiguses sellist võimalust aga ei olnud. Lisaks oleks võimud pidanud sotsiaalmeedia platvormidele postitatud vaenu õhutavatesse kommentaaridesse tõsisemalt suhtuma, arvestades tegelikke vägivallategusid, mis eelnesid veebipõhisele verbaalsele väärkohtlemisele. Selle asemel olid parlamendiliikmed ja kõrged poliitikud ise teinud sallimatuid avaldusi, toetades avalikult süütamisrünnaku toimepanijate tegevust. Kuigi siseriiklik õigus on sellest ajast edasi arenenud, mis keelab vihakõne, ei kuulunud seksuaalne sättumus ja sooline identiteet endiselt vaenu õhutamise kuriteo ohvrite tunnuste hulka, hoolimata asjaomaste rahvusvaheliste organite soovitustest selles osas. Järelikult ei olnud võimud adekvaatselt reageerinud ka homfoobsele vihakõnele, mille otsene sihtmärk oli kaebaja seksuaalne orientatsioon..

EIK tuvastas artiklite 3 ja 14 rikkumised ja leidis, et Armeenia peab kaebajale maksma 14 000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 4500 eurot kulude katteks.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

19. mai 2022

Lahend 54032/18 - diskrimineerimise keeld

T.C. vs. Itaalia

Artikkel 14

Asjaolud

Kaasus puudutab kaebaja (isa) ja tema tütre ema vahelist vaidlust seoses nende ühise lapse usulise kasvatusega. Lapse ema oli roomakatoliiklane ja laps oli ristitud roomakatoliku kirikus ning last kasvatati katoliiklikus perekonnas ja keskkonnas. Kaebaja ja tema lapse ema läksid lahku ja peale seda sai kaebajast Jehoova tunnistaja. Peale seda hakkas kaebaja aktiivselt kaasama oma tüdrit oma usupraktikasse. Kaebaja varjas seda lapse ema eest ning palus seda teha ka oma tütrele. Tütar osales kaebajaga religioossetel aruteludel ning palvustel, mil siseriiklikud kohtud käsiksid kaebajal hoiduda kaebajal oma tütre aktiivsest kaasamisest oma usupraktikasse.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklitele 8, 9, 14 ja protokollile nr 7 artiklile 5. Kaebaja väidab, et teda koheldi oma endisest partnerist erinevalt, kuna ta oli Jehoova tunnistaja. Kaebaja juhib eelkõige tähelepanu sellele, et tehtud otsused oli tema religiooni vastu kallutatud ja nende lahenditega jäeti mulje, et tema religioon on nii ohtlik ja seda tuleb vältida, samas tütre ema uskumusi ja tavasid ei uuritud.

EIK seisukohad

EIK leidis, et asja lahendamiseks tuleb esmalt lahendada küsimus, kas kaebaja võis väita, et teda koheldi lapse emast erinevalt religioossetel põhjustel. EIK leidis, et seda ei tehtud.

Siseriiklikud kohtud olid oma otsustes lähtunud eelkõige lapse huvidest. Need seisnesid eeskätt vajaduses säilitada ja edendada tema arengut avatud ning rahulikus keskkonnas, ühildades nii palju kui võimalik tema mõlema vanema õigusi ja veendumusi. Samal ajal oli nii eksperdi aruandes kui ka siseriiklike kohtute otsustes viidatud asjaolule, et lapse kaasamine kaebaja usupraktikatesse oleks teda destabiliseerinud, kuna ta oleks olnud sunnitud loobuma oma roomakatoliku usuharjumustest. Kohtud ja ekspert olid maininud ka kaebaja käitumist ja vahendeid, mida ta oli kasutanud tütre kaasamiseks oma usupraktikatesse.

EIK leidis, et vaidlustatud meede ei mõjutanud kaebaja religioosseid tavasid ja see oli igal juhul suunatud üksnes kahe vanema hariduskontseptsioonide vahelisest vastuolust tuleneva konflikti lahendamisele, pidades silmas lapse parimate huvide kaitsmist. Peale selle ei võetud tarvitusele ühtegi meetet, et takistada kaebajal kasutamast oma tütre suhtes tema poolt valitud hariduspõhimõtteid. Samuti ei takistatud kaebajat isiklikult Jehoova tunnistajate tegevuses osalemast. Pigem, nagu näitab vaidlustatud meetme leebe olemus, olid siseriiklikud ametiasutused püüdnud sobitada mõlema poole õigusi.

EIK märkis ka, et nimetatud korraldus ei olnud tema suhteid tütreaga rangelt piiranud. Eelkõige ei olnud tema eestkoste- ega külastusõigust piiratud. Siseriiklike kohtute põhjendused näitasid, et nad olid keskendunud üksnes lapse huvidele, olles otsustanud kaitsta teda väidetava stressi eest, mida

avaldasid kaebaja intensiivsed jõupingutused teda oma usutegevusse kaasamiseks. Pärast eksperdi aruannet jõudsid siseriiklikud kohtud järeldusele, et need jõupingutused oleksid talle kahjulikud. Seega erinevalt kohtuasjast [Palau-Martinez vs. Prantsusmaa](#), milles leiti artikli 8 rikkumine koostoimes artikliga 14 põhjusel, et elamiskoht määrati kindlaks kaebajate usuliste veendumuste alusel, oli käesoleval asjas vaidlustatud meetme ainus eesmärk säilitada lapse valikuvabadus, võttes arvesse tema isa hariduslikke seisukohti. Lõpuks, arvestades asjaolu, et asjaolud võivad aja jooksul muutuda ja siseriiklikud otsused ei olnud lõplikud ning neid võis seetõttu igal ajal tühistada, võis kaebaja pöörduda uuesti esimese astme kohtusse, et asjas tehtud otsus uuesti läbi vaadata.

Sellest tulenevalt leidis EIK, et käesoleval juhul EIÕK rikkumisi ei esine (häältega 5:2).

Lahendile on lisatud kahe kohtuniku eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)